

GİRİŞİMCİ OLMAK

Üniversite okumak, mezunları niçin esir alıyor? (*)
Mezunlar, esarete cesaretle son verin

Yüksek vasıflı çalışanlar, küçük birer girişimci olmaktan öte, klasik ofis bağımlısı olarak hala iş arıyor. Oysa çıkış yolu, sadece gerekli cihazların bulunduğu ev ofislerde uygun iş modelleri yaratmaktan geçiyor

MELİH ARAT

İşsiz bir adam Microsoft şirketinde temizlikçi olmak için işe başvurur. İnsan kaynakları adamın iş başvuru formunu inceledikten sonra, eline yer silmek için bir kova ve gerekli diğer malzemeyi vererek dört - beş metre kare bir alanı silmesini ister; bir tür sınav olacaktır. Adam yeri özenle siler; insan kaynakları da adamı almayı düşünür. Derler ki: 'Seni beğendik, almayı düşünüyoruz; sen bize e - mail adresini ver de, biz sana seni işe alacağımız zaman bildirelim.' İşsiz adamsa e - mail adresi olmadığını söyler. O zaman insan kaynakları yöneticisi 'Ama bu olmadı, biz de e - mail adresi olmayan çalışamaz' der.

İşsiz adam, oradan uzaklaşır pazardan geçerken cebinde son kalan parayla üç kilo domates alır. Bu domatesleri, yol üstündeki dükkanlara girerek aldığı iki katı fiyata satmayı dener ve ilginç bir şekilde başarılı olur. Klasik hikaye, kazandığıyla daha çok domates alır ve onları da satar ve yeniden daha çok domates alır. Böyle giderken önce küçük bir manav dükkanı açar; daha sonra işi iyice büyütür ve on yıl sonra Kuzey Amerika'nın en büyük gıda nakliyecisi olur. Yeni işinin başında odasında otururken, telefon çalar ve bir sigortacı arar. Kendisini pahalı bir yaşam sigortası yapmak istemektedir; biraz düşünüp bu sigorta yapılmayı kabul eder. Sigortacı da telefonda yeni müşterisinden kişisel bilgilerini almaya başlar. Sorulardan bir tanesi de yeni müşterinin e - mailinin ne olduğudur. Gıda nakliye şirketinin başkanı e - mail adresinin olmadığını söyler. Bunu üzerine sigorta satıcısı 'Efendim, siz e - mail adresiniz olmadan Amerika'nın en büyük gıda nakliye şirketinin başkanı olmuşsunuz, bir de e - mail adresiniz olsaydı kimbilir ne olurdu? Adam cevap verir: 'E - mail adresim olsaydı, şimdi Microsoft'ta temizlik görevlisiydim.'

Niçin girişimci değil, çalışınız?

Yukarıdaki kurgu fıkra, komik olmakla birlikte çok önemli bir gerçeğe dikkat çekiyor. Özellikle modern iş yaşamının gereklerine sahip olmak, birçoğumuzu girişimcilikten uzak tutuyor. Örneğin, üniversiteler, işletme fakülteleri dahil, girişimci değil, çalışan yetiştirirler. Herhangi bir üniversite de okuyan öğrencilere hocaları tarafından, yarın mezun olunca iş arayacaksınız ya da şirketler şöyle elemanlar istiyor diye sözler söylenir. Hatta üniversitelerdeki kariyer günleri de bunun ayrı bir tescilidir. Üniversite iş dünyasına maaşlı çalışacak eleman yetiştirir. Üniversitede okuyan çok az kişi, 'mezun olunca arkadaşlarımla birlikte iş kuracağım' havasındadır. Öğrencilerin en büyük arzusu, bir an önce o diplomayı almak ve bir yere kapağı atmaktır. Hatta son yıllarda okullarda öğrenci etkinliklerinin artmasının nedeni de, bunların özgeçmişlerde iyi görünmesidir. Sosyal etkinlik girişiminde bulunan öğrenciler, profesyonel çalışmada da girişimci olabilir diye

işe girişte biraz daha farklılaşıyorlar. Mevcut okul ve eğitim sistemi, insanı girişimcilikten uzaklaştırıyor olmalı ki, insan kaynakları da böyle kişi de girişimci olduğunu gösteren kırıntı delillerle yetiniyor.

Öğrencilerin bir yerde çalışacaklarına ilişkin şartlanma, kız çocuklarının evlenmek üzere çocukluklarından itibaren şartlanmalarına benzer. Kız çocukları çeyiz, gelinlik, mürüvvetini görme muhabbetleriyle öyle güzel şartlanır ki, yaşı gelince istem dışı bir şekilde otomatik olarak koca aramaya başlar. Öğrenciler de mezun olduktan sonra, yeni esaretlerine başlamanın ilk adımı olarak daha henüz okuldayken CV'lerini - özgeçmiş bildirimlerini hazırlarlar.

Ofis mahkumları

Birçok çalışan işten çıktığında, şirketin verdiği e - mail adresini kaybettiğinden her şeyini kaybetmiş gibi hisseder. Çok şükür artık web tabanlı e - mail adresleri var da (hotmail, yahoo gibi) insanlar adressiz kalmıyor. Modern esaret sözü, çalışanın köle gibi çalıştırılmasını değil, girişimcilik fikirlerinden uzak kalması anlamına geliyor. Öyle ki, profesyonel bir çalışan modern ofis hayatına bağımlıdır. Her ay maaş garantisi, varsa klimalı odalar, güzel ofis mobilyaları, üst düzey yöneticiler için otomobil, kartvizit, cep telefonu ve sabit telefon imkanı, bilgisayar, eğitimler ve tabii ki e - mail adresi gibi profesyonel imkanlar, çalışanı baştan çıkarıyor ve kendine bağımlı kılıyor. Özellikle yaş ve sosyal yaşamda geline evre ilerledikçe, diğer bir deyişle çoluk çocuğa karışıldıkça, eğer büyük bir tasarruf yapılamadıysa insanın risk alma kabiliyeti azalıyor. Yeni üniversite mezunu, evli ve çocuk sahibi olmadığı için özel bir ailevi bakım ihtiyacı yoksa durumu yoksa, her türlü riske girebilir. Ancak profesyonel çalışmaya başlayıp mal mülk edindiği ve evlendiğinde riske girme kabiliyeti azalır. Hiçbir şeyi olmayanın kaybedeceği bir şey yoktur ve her türlü riske girebilir; ama birçok şeyi olan birisinin riskli bir işe girişme ihtimali daha düşüktür.

Profesyonel esaretin bir nedeni de, başkasının bütçesi ve riskiyle iş yapmaya, operasyon altyapısıyla ilgili sorunların başkası tarafından çözülmesine alışmış olmaktır. Örneğin, bir satıcı kendi işini kuracak olursa bilgisayar sistem altyapısını kendisi halletmek zorundadır; ama şirkette çalışırken o işleri bilgisayar network uzmanı halletmiştir. Profesyonel çalışma aynı zamanda, sürekli olarak bir işletme ekibiyle çalışmak anlamına gelir ve çocukluktan özgüveni aşırı gelişmemiş olanlar da açıkça ifade edilmeyen 'ben tek başına başarılı olamam' duygusu hakimdir. 'Türkler' kendi kendilerini her sıklıkta aşağılama kampanyalarının sonucu olarak, gizli ve yaygın bir aşağılık kompleksine sahip olabilir.

Diplomalar işe girmek için değildir

- . İşe girmenin garantili yolu, kendi işini kurmaktır.
- . İşten çıkarılmamanın garantili yolu, kendi işinde çalışmaktır.
- . Modern ofisin lüks ortamı, uyuşturucu gibi bağımlılık yapar. Ondan kurtulmak zordur.
- . Hiçbir şeyi olmayanın kaybedeceği bir şey yoktur ve her türlü riske girebilir; ama birçok şeyi olan her şeyini kaybedebilir ve risk alamaz.
- . Kendi işini kuranlar daha az macera filmi izlerler; çünkü onlar kendi maceralarını yaşarlar.

- . Ekonomik canlılık, bir ülkedeki yeni girişim sayısı ile orantılıdır.
  - . Başkası için bir şey yaratmaktan daha zevkli olan, kendimiz için bir şey yaratmaktır.
- Bu yaşama anlam katar.
- . Öğrenciler, girişimci olarak değil, çalışan adayları olarak yetiştiriliyor.
  - . Okullar, hayatta tek başımıza kendi ayaklarımızın üstünde durmayı öğrenmek içindir; diplomalar işe girmek için değil.

Profesyonel girişimcilere çağrı

ABD'de özellikle 1990'dan itibaren kişisel bilgisayar ve ev tipi faks cihazlarının satışında bir patlama vardır. Bunun önemli ölçüde nedeni, profesyonellerin, şirket birleşmeleri ya da başka nedenlerden işsiz kalarak kendi işlerini kurmalarıdır. Önümüzdeki dönem, Türkiye'de de ABD'nin bir kopyası olacaktır ve hatta olmaya radikal ölçüde başlamıştır bile. 2001 yılındaki ekonomik kriz sayısız profesyoneli işinden etmiştir. Ancak yüksek vasıfları da olan bu çalışanlar, küçük birer girişimci olmaktan öte, klasik ofis bağımlısı olarak hala iş aramaya devam etmektedir. Çıkış yolu, düşük maliyetli lüks olmayan sadece gerekli cihazların bulunduğu ev ofislerde tamamlayıcı yetenekleri olan insanların buluşarak uygun iş modelleri yaratmasıdır. Bu sözlerin bile birçok yeni mezunu ve işsiz kalmış çalışanı 'nasıl olur' diye endişelendireceğini tahmin ediyorum. Ancak esarete son vermenin yolu cesaret etmektir.